

УДК 378.091-044.922»2014/2019»(477)(09)

Ткаченко У. Ю.*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (2014-2019 РР.)

У статті розглянуто проблеми реформування вищої освіти України (2014-2019 рр.), проаналізовано зміни, які відбулися у вищій освіті з прийняттям нової редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Скасовано акредитаційні рівні закладів вищої освіти. Вищі навчальні заклади діляться на три типи: університет, академія, інститут, коледж. Проаналізовано умови для рівного доступу осіб до вищої освіти на конкурсній основі відповідно до вимог Конституції України. Полегшено доступ до вищої освіти соціально вразливим категоріям осіб. Посилена увага на створення системи забезпечення та постійного покращення якості вищої освіти. Актуалізується питання методичної бази та надання практичної допомоги закладам вищої освіти у створенні систем внутрішнього забезпечення якості. Створено Національне агентство з якості вищої освіти, яке є постійним колегіальним органом, що реалізує державну політику у сфері вищої освіти. Проаналізовано питання розвитку академічної доброчесності, зокрема належного цитування, протидії плагіату, анонімного рецензування. Актуальності набирає модернізація наукової та науково-технічної інфраструктури системи вищої освіти, розширення академічної, організаційної, кадрової і фінансової автономії ЗВО, що передбачено Законом України «Про вищу освіту». Удосконалюється структура системи вищої освіти через оновлення переліку галузей знань і спеціальностей вищої освіти, запровадження системи кодифікації освітніх програм. Закцентовано на процедурі ліцензування освітньої діяльності, вступу на навчання для здобуття вищої освіти, окремі питання, що стосуються забезпечення якості вищої освіти, вимоги до керівника закладу, Національної рамки кваліфікацій. Розглянуто основні елементи організації освітнього процесу та Національної рамки кваліфікацій, питання академічної мобільності.

Ключові слова: реформування, вища освіта, вища освіта України, акредитація, ліцензування.

Реформа освітньої галузі є надзвичайно важливою, оскільки навчання молодого покоління визначає майбутнє держави. Освіта сьогодення потребує змін, що відповідають сучасним запитам з боку особистості та суспільства, потребам економіки та світовим тенденціям.

Головна мета реформи – нова висока якість освіти на всіх рівнях. Головне завдання – формування свідомих, суспільно активних громадян, здатних забезпечити економічне зростання й культурний розвиток країни. Важливим аспектом є інтеграція вищої освіти й науки України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу [1].

Однією з найвагоміших змін у вищій освіті є скорочення тривалості навчання: бакалаврат (на більшості спеціальностях) – до трьох років, магістратура – до 2 років. Здобуття рівня бакалавра вже означатиме здобуття повної вищої освіти. Як зазначають експерти, такі зміни передбачають перехід від радянських практик до європейських стандартів. Однак необхідною умовою такого процесу є максимальне насичення навчального процесу практичним складником.

У Законі «Про вищу освіту» та Законі «Про освіту», який набрав чинності 26 вересня 2017 року, розкрито концепцію перегляду принципів управління вищих навчальних закладів, значного розширення академічної, організаційної, фінансової та кадрової автономії закладів вищої освіти і академічних свобод учасників освітнього процесу. Таким чином, відкриваються нові можливості для демократизації університетського життя, розвитку студентського самоврядування. Проте, як показує практика, реалізація цих ідей створює чимало суперечностей [5].

У вітчизняній педагогічній науці проведено низку компаративних досліджень

*© Ткаченко У. Ю.

щодо аспектів реформування вищої освіти. До вагомих надбань з окресленої проблеми належать праці таких вітчизняних вчених: В. Андрущенко, Г. Артемчука, О. Барановського, І. Вакарчука, В. Войтенка, В. Гейця, М. Згуровського, В. Кременя, В. Лугового, С. Ніколаєнка, М. Степка, В. Яблонського та ін. Зокрема, В. Андрущенко значну увагу звертає на питання реформування вищої освіти з часів незалежності України. Як зазначає М. Степко, реорганізація вищої освіти повинна здійснюватися шляхом комплексного підходу з використанням ідей інтернаціоналізації. Науковець В. Яблонський підкреслює роль освіти в розвитку суспільства й держави, визначає особливості реформування вищої школи в Україні. Нормативні основи реформування вищої школи розкриті в публікаціях В. Кременя. Однак, попри чималу кількість публікацій та загальне визнання потреби в реформуванні системи вищої освіти в Україні, реформи здійснюються повільними темпами, а зміни, що вносяться, не в змозі підвищити рівень вітчизняної освіти до європейських стандартів.

Значні зміни відбулися у вищій освіті з ухваленням нової редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.). Зазначимо, що скасовано рівні акредитації закладів вищої освіти. Відповідно до статті 28, заклади вищої освіти діляться на три типи [2].

Зміни відбулися й щодо порядку отримання статусу «національний» і «дослідницький» заклад вищої освіти. Законом установлюється (стаття 29-30): статус національного закладу вищої освіти може бути визначено за пропозицією Національного агентства з якості вищої освіти згідно з процедурою, затвердженою Кабміном [2].

Відповідно до Закону, статус «дослідного» заклад вищої освіти може отримати національний виш, який забезпечує проривний розвиток держави в окремих галузях науки [4].

Зазначимо, що такі зміни в законодавстві дають можливість рівного доступу осіб до вищої освіти на конкурсній основі відповідно до вимог Конституції України. Основні засади реформи закладені в Законі України «Про вищу освіту» (2014), який створює правову базу для визнання зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) за результатами здобуття повної загальної середньої освіти як способу проведення вступних випробувань для конкурсного відбору здобувачів вищої освіти. Заклади вищої освіти набувають більше автономних прав для відбору здобувачів вищої освіти, забезпечують оптимальний конкурсний відбір здобувачів вищої освіти на основі повної загальної середньої освіти й гарантують дотримання прав вступників на якісну вищу освіту.

Відбулися зміни, пов'язані зі вступом на навчання до закладів вищої освіти, які спрямовані на підвищення рівня свідомого вибору закладів та спеціальностей вступниками, розширенням доступу до вищої освіти для мешканців тимчасово окупованої території, запровадженням мотиваційного листа при вступі (за який надаватимуть бали), урахування здобутків на міжнародних олімпіадах, збільшення питомої ваги творчих конкурсів у конкурсних балах, установлення обов'язковості єдиного вступного іспиту з іноземної мови. Зокрема, унормовано питання доступу до вищої освіти та укладання договору про навчання між закладом вищої освіти та вступником; передбачено застосування технологій ЗНО для вимірювання результатів навчання, здобутих на основі профільної середньої освіти та фахової передвищої освіти (освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста), на першому (бакалаврському) рівні (освітньо-кваліфікаційному рівні спеціаліста) та їх використання поряд з іншими результатами, визначеними умовами прийому до закладів вищої освіти, для прийому до закладів вищої освіти, а також для атестації здобувачів вищої освіти; передбачено застосування єдиного державного кваліфікаційного іспиту для атестації осіб, які здобувають ступінь на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти.

Позитивними є й зміни щодо вступу до закладів вищої освіти для соціально вразливих категорій осіб (сироти, інваліди, учасники бойових дій тощо).

Стрімкого розвитку набули технології зовнішнього незалежного оцінювання, які,

безумовно, базуються на дослідженнях у галузі тестології, психометрії, педагогічних вимірювань та забезпечують стабільно високу якість проведення ЗНО. Державою передбачено фінансування відповідних проєктів наукових досліджень на конкурсній основі. Зокрема, для вивчення якості освіти Україна брала участь у міжнародних дослідницьких і моніторингових проєктах (PISA, TIMSS (2019).

На часі зміни щодо вступу на здобуття ступеня магістра. Сьогодні розглядається питання розробки технологій зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання бакалаврів, за якими буде здійснюватися конкурсний відбір на здобуття II рівня вищої освіти. Зокрема, запроваджується незалежне оцінювання з іноземних мов, загальної навчальної компетентності. Уже діють пілотні проєкти на юридичних спеціальностях, які показують позитивний результат.

У процесі реформування вищої освіти Україна враховує кращі світові практики. Головною технологією досягнення відповідності освітньої системи є врахування вимог і потреб суспільства та особистості. Посилюється увага щодо створення системи забезпечення та постійного покращення якості вищої освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам ЄПВО.

Необхідно звернути увагу на те, що в Україні відсутня система забезпечення якості вищої освіти на національному, регіональному та локальному рівнях за участю державних, громадських та професійних стейкхолдерів.

Сьогодні актуалізується питання методичної бази та надання практичної допомоги закладам вищої освіти у створенні систем внутрішнього забезпечення якості, формування креативного середовища культивування якості шляхом підтримки ініціативних лідерів та груп з розробки політики якості, співпраці в розвитку культури постійного покращення якості та її популяризації в українському суспільстві, проведення відповідних тренінгів, навчальних поїздок до провідних ЗВО тощо; застосування компетентнісного підходу під час планування освітніх програм ЗВО [3].

Створено Національне агентство з якості вищої освіти. Національне агентство є постійним колегіальним органом, який реалізує державну політику у сфері вищої освіти. Агентство наділено повноваженнями: аналіз якості освітньої діяльності ЗВО, ліцензійна експертиза, формування єдиної бази спеціальностей, затвердження стандартів вищої освіти, акредитація спеціальностей. До складу агентства увійшли всі вищі навчальні заклади незалежно від форми власності. Агентство складається з 25 членів. Голова та заступники нацаргентства обираються на три роки й призначаються Кабміном. При Національному агентстві будуть створені комітети, у тому числі комітет з питань етики та апеляційний комітет.

Зміни відбулися й щодо акредитації освітньої програми ЗВО. Створені галузеві експертні ради, які складаються з 9-15 членів (представники держави, роботодавці, професійні об'єднання, представники вишів, наукових установ тощо). На основі експертного висновку такої ради будуть ухвалювати рішення про акредитацію освітньої програми [4].

Важливим є інтеграція Національного агентства, незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти в європейські структури та мережі забезпечення якості вищої освіти, упровадження міжнародних компонентів у систему оцінювання та моніторингу у вищій освіті, просування міжнародної акредитації.

На нашу думку, установлення зрозумілих, стабільних та адекватних ліцензійних умов, правил та процедур зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності, а також критеріїв оцінки якості освітньої діяльності створить умови не лише для справедливого визначення обсягів фінансування ЗВО, а й справедливої конкуренції у сфері вищої освіти [3].

Відповідно до Закону «Про вищу освіту» встановлюються такі освітньо-кваліфікаційні рівні та ступені: молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії і доктор наук. «Спеціаліста» більше не буде, як і кандидата наук (ст. 5) [2]. У законі

пояснюється, що молодший бакалавр – це ступінь, яку отримує студент по завершенню «короткого циклу» вищої освіти (було прослухано предметів на 90–120 кредитів). Диплом молодшого бакалавра будуть отримувати випускники технікумів і коледжів. Для порівняння, для одержання диплома бакалавра студенту необхідно прослухати дисциплін на 180–240 кредитів.

Відповідно до статті 7 ЗВО мають право видавати дипломи як державного зразка, так і «власні документи про вищу освіту» (якщо програма закладу вищої освіти була неакредитована). Проте обов'язковою частиною диплома бакалавра, магістра, доктора філософії є додаток до диплома європейського зразка.

Зазначимо, що на сьогодні, якщо студент навчається за рахунок держбюджету, він отримує диплом безкоштовно. Якщо на контракті – вартість виготовлення диплома включається у вартість навчання. Граничний розмір вартості виготовлення диплома визначає Кабмін. ЗВО також мають право видавати спільні дипломи, у тому числі з іноземними вишами (для цього має бути ухвалено рішення педагогічних рад закладу вищої освіти). Якщо студент отримує дві спеціальності, він отримує подвійний диплом. Уся інформація про видані дипломи вноситься закладами вищої освіти до Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ст. 8). Доступ до цієї бази здійснюється через офіційний сайт Міносвіти [4].

Особливої уваги набуває розвиток академічної доброчесності, зокрема належного цитування, протидії плагіату, анонімного рецензування [2]. На сьогодні одним із важливих кроків ЗВО є створення національної бази студентських кваліфікаційних та наукових робіт, дисертацій, статей, рецензій, дипломних та курсових робіт тощо. Важливим є розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури закладів вищої освіти. Сьогодні заклади вищої освіти працюють над забезпеченням віддаленого доступу до міжнародних наукометричних баз, зокрема Scopus, Thompson Reuters, The European Reference Index for the Humanities and the Social Science, математичних баз тощо, а також до провідних бібліотек.

Актуальності набирає модернізація наукової та науково-технічної інфраструктури системи вищої освіти, зокрема – створення центрів колективного користування науковим й інноваційно-виробничим обладнанням.

Змінюються підходи й у підготовці наукових кадрів. Мова йде вже про забезпечення відкритості й прозорості під час підготовки до захисту дисертацій. Створення та постійне оновлення електронної бази рецензентів за спеціальностями зі зазначенням списку публікацій та переліку рецензованих робіт.

Законом України «Про вищу освіту» передбачено розширення академічної, організаційної, кадрової і фінансової автономії ЗВО [3].

Відповідно до ст. 32 діяльність закладів вищої освіти в Україні базується на принципах автономії та самоврядування, у тому числі й у фінансовій сфері. Заклади вищої освіти мають право самостійно визначати організацію навчального процесу; вибирати типи програм підготовки бакалаврів і магістрів, визнавати навчальні ступені, отримані в іноземних вишах; надавати додаткові навчальні послуги [4].

Основне завдання – забезпечити закладам вищої освіти правову і методичну підтримку для реалізації прав автономії на засадах відповідальності.

Особливістю фінансування вищої освіти України сьогодні є підвищення ефективності державних витрат на вищу освіту без суттєвого збільшення їхньої частки в консолідованому бюджеті держави з метою забезпечення потреб суспільства та економіки у фахівцях з вищою освітою й гарантованого надання особам, здатним здобувати вищу освіту, якісної освіти.

Суттєві зміни відбуваються в системі фінансування вищої освіти. Сьогодні одним із підходів є запровадження блочних грантів (performance-based funding), які передбачають державне фінансування ЗВО. Обсяг цього фінансування визначається за формулою, що враховує якісні й кількісні показники його діяльності. Формула

розраховує не абсолютний розмір коштів, а відносний показник у межах видатків державного бюджету. Важливими є індивідуальні гранти на навчання, які передбачають державне фінансування абітурієнта. Здобувач вищої освіти отримує право на оплату з коштів державного бюджету певної суми за його навчання у ЗВО. Кошти гранту щорічно перераховуються до ЗВО за місцем його успішного навчання.

Також держава видає безвідсоткові кредити (або з відсотком, який буде дорівнювати рівню інфляції) на будь-яку форму навчання, з відстрочкою погашення на період навчання.

Значна увага сьогодні приділяється удосконаленню структури системи вищої освіти через оновлення переліку галузей знань і спеціальностей вищої освіти, запровадження системи кодифікації освітніх програм, запровадження в практику нової класифікації типів ЗВО, удосконалення мережі ЗВО з точки зору забезпечення доступу до якісної вищої освіти та раціонального використання коштів Державного бюджету з урахуванням суспільних потреб.

Актуальним залишається питання невідповідності структури вітчизняної вищої освіти вимогам Болонського процесу, що ускладнює міжнародну порівнюваність освітніх програм і кваліфікацій. Це вимагає прийняття певної нормативно-правової бази для розвитку вищої освіти.

Підтримуємо думку про те, що це питання можна вирішити шляхом розробки і запровадження Національної стандартної класифікації освіти, здійснення інформаційно-роз'яснювальної та консультативної підтримки ЗВО щодо кодифікації освітніх програм і кваліфікацій.

Основними елементами організації освітнього процесу та Національної рамки кваліфікацій, є визначення рівнів вищої освіти та узгодження з Національною рамкою кваліфікацій; уточнення визначення освітніх ступенів; урахування особливості професій, для доступу до яких запроваджено додаткове регулювання; передбачення норм щодо зв'язку переліку галузей знань і спеціальностей з Міжнародною стандартною класифікацією освіти; оновлення норм, які стосуються стандартів вищої освіти, доповнено нормою щодо стандартів вищої освіти спеціальностей, необхідних для доступу до професій, для яких запроваджене додаткове регулювання; приведення форм здобуття вищої освіти відповідно до Закону України «Про освіту», дане визначення кожної форми.

Процес управління вищою освітою удосконалюється через дебіюрократизацію та децентралізацію. На сьогодні забезпечується прозорість управління вищою освітою, запроваджуються умови для ефективного громадського контролю та нагляду.

Важливо залучати професійну громадськість, роботодавців до управління ЗВО та визначення змісту навчання. У ЗВО створюються Наглядові ради, які сприяють розвитку освітньої політики. Затверджено методiku розробки освітніх програм.

Реформування системи вищої освіти України сьогодні забезпечується шляхом її інтеграції в Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір. Формування зрозумілої та відкритої системи освіти для міжнародної спільноти буде реалізовуватись через забезпечення конкурентоздатності ЗВО, підтримку міжнародного співробітництва у вищій освіті, участь ЗВО у міжнародних освітніх і дослідницьких програмах, програмах академічної мобільності, міжнародних рейтингах тощо.

Звернена увага на посилення потенціалу ЗВО через упровадження результатів міжнародних освітніх і дослідницьких проєктів в Україні на національному та інституційному рівнях, оскільки на сьогодні спостерігається повна закритість національної системи вищої освіти, обмежена представленість вищої освіти України на міжнародній арені.

Важливим є запровадження системи заохочення ЗВО до розроблення та реалізації стратегії інтернаціоналізації як невід'ємної частини їхнього стратегічного розвитку

та міжнародного співробітництва, академічної мобільності через урахування відповідних параметрів при визначенні обсягів державного фінансування ЗВО та внесення змін до законодавства з метою спрощення реалізації міжнародної двосторонньої академічної мобільності та залучення іноземців на навчання та до викладання в ЗВО України.

На державному рівні необхідно сформувати державну стратегію інтернаціоналізації вищої освіти з урахуванням результатів реалізації міжнародних освітніх і дослідницьких проектів.

Формування нової генерації науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників ЗВО, яка від початку відповідає сформульованим вище умовам, а також трансформація свідомості та переозброєння новими підходами до власної професійної діяльності значної частини нинішнього викладацького корпусу.

Сьогодні розробляють нові моделі підвищення професійної кваліфікації науково-педагогічних працівників, які ґрунтуються на поліваріативності схем організації та змісту навчання, просуванні кращих освітніх практик, передбачають опанування методиками та технологіями розвитку дослідницько-інноваційної компетентності. Важливим є системне заохочення наукової та професійної активності науково-педагогічних працівників, їхньої академічної мобільності (міжнародної та внутрішньої), розширення практик творчих відпусток та стажування (зокрема за кордоном). Вимогою сьогодення є запровадження практики участі іноземних викладачів в освітньому процесі українських університетів, опанування вітчизняними викладачами новітніми інтерактивними, індивідуалізованими, командними та проектними навчальними технологіями спільного вироблення нового знання.

Упроваджується практика присвоєння вчених звань з урахуванням публікацій у міжнародних виданнях, що входять до авторитетних міжнародних наукометричних баз (Scopus, Thompson Reuters, The European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences (ERIH PLUS), математичні бази тощо), а також з урахуванням іншої наукової та науково-педагогічної діяльності [3].

Створюється внутрішня система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти; необхідні умови для отримання вищої освіти особами з особливими освітніми потребами.

Відповідно до ст. 44-46 прийом абітурієнта для здобуття ступеня молодшого спеціаліста або бакалавра здійснюється за результатами незалежного зовнішнього тестування та конкурсу творчих/фізичних здібностей, а також враховують середній бал атестата. Правила прийому визначає вищ, однак частка сертифіката зовнішнього оцінювання в конкурсному балі повинна бути не менше 20%, середній бал атестата повинен займати не більше 10%, а частка конкурсу творчих/фізичних здібностей абітурієнта не повинна перевищувати 50% загального балу. «Особливі успіхи» абітурієнта (призери IV етапу Всеукраїнських олімпіад або III етапу МАУП) або успішне завершення підготовчих курсів може займати не більше 5% в підсумковому бал абітурієнта.

У законопроекті відсутня норма про обов'язкове відпрацювання трьох років для студентів вищів, які навчалися за рахунок державного або місцевого бюджетів. Раніше діяла норма обов'язкового відпрацювання випускниками медичних, педагогічних і правоохоронних закладів вищої освіти за держзамовленням трирічного стажу роботи в бюджетних організаціях [4].

Важливо, що сьогодні врегульовано процедуру ліцензування освітньої діяльності, вступу на навчання для здобуття вищої освіти, окремі питання, що стосуються забезпечення якості вищої освіти, створюється Національна рамка кваліфікацій (Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти № 392-IX від 16.01.2020 р.). Змінюється процедура ліцензування, в основі Постанова КМ України від 30.12.2015 р. № 1187 «Про

затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти»). Ліцензування закладів вищої освіти має відбуватись онлайн. Ліцензування для майже 100 професій скасовується, запроваджується ліцензування так званих «регульованих» професій. Передбачено зміст ліцензійних умов, деталізовано процедуру видачі ліцензії та повноваження МОН України. Зазначимо, що у сфері вищої освіти ліцензуванню підлягають:

- 1) освітня діяльність закладу вищої освіти на певному рівні вищої освіти;
- 2) освітня діяльність за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання.

Подано вичерпний перелік підстав для анулювання ліцензії, її переоформлення, звуження провадження освітньої діяльності. Установлено, що прийом на навчання іноземних громадян та осіб без громадянства здійснюється за результатами вступних іспитів і на підставі академічних прав на продовження навчання, що надаються документом про здобутий рівень освіти в країні його походження, та врахування балів успішності, що дають право для продовження навчання на наступному рівні вищої освіти відповідно до законодавства країни, що видала документ про здобутий рівень освіти.

Отже, у статті розглянуто питання трансформації системи вищої освіти України (2014–2019 рр.). Закцентовано на змінах, які відбулись у вищій освіті з ухваленням Закону України «Про вищу освіту».

Перспективи подальших наукових розвідок передбачають розгляд питання періодизації розвитку вищої в Україні та функціонування вищої освіти в контексті змін нормативно правової бази.

Література:

1. Аналіз реформування освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diynist/reformi/reforma-osviti.gov.ua>.
2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року/ Проект (неофіційний текст) URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1109.html
4. Новий закон про вищу освіту. Які інновації очікують вищу школу? URL: <http://www.kau.com.ua/novini/193-novij-zakon-pro-vishchu-osvitu-yaki-innovatsiji-ochikuyut-vishchu-shkolu.html>.
5. Реформа вищої освіти: якісні зміни чи біг на місці? URL: <https://hromadske.volyn.ua/reforma-vyschoji-osvity-yakisni-zminy-chy-bih-na-misti/>

Tkachenko U. Y.

TRANSFORMATION OF UKRAINIAN SYSTEM OF HIGHER EDUCATION (2014–2019)

The article deals with the problems of reforming higher education in Ukraine (2014–2019), analyses the changes that have occurred in higher education with the adoption of the new version of the Law of Ukraine «On Higher Education» (2014). The accreditation levels of higher education institutions have been abolished. Conditions for equal access of people to higher education on a competitive basis in accordance with the requirements of the Constitution of Ukraine have been analysed. Access to higher education for socially vulnerable categories of people became easier. Increased attention is being paid to the creation of the system of provision and continuous improvement of the quality of higher education. The National Agency for the Quality of Higher Education has been established, which is a permanent collegial body that implements state policy in the field of higher education. The issues of academic virtue development, including proper citation, countering plagiarism, anonymous peer review, have been analysed. The modernization of the scientific and scientific-technical infrastructure of the higher education system is becoming more urgent. There is extension of the academic, organizational, personnel and financial autonomy of the Higher Education Institutions. The attention is focused on the procedure of licensing of the educational activities, admission to receiving higher education, individual issues related to quality assurance in higher

education, requirements to the head of the institution, the National Qualifications Framework. The basic elements of organization of the educational process and the National Qualifications Framework have been considered. The issues of systematic encouragement of scientific and professional activity of scientific-pedagogical workers, their academic mobility.

Key words: reformation, higher education, higher education of Ukraine, accreditation, licensing.

Дата надходження статті: «18» вересня 2019 р.

УДК 37.018.46

Цюпак І. М.*

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙ ВЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті автором здійснено аналіз наукових досліджень щодо підвищення кваліфікації вчителів у системі неперервної освіти України. Зазначено потребу дослідження теорії й практики підвищення кваліфікації вчителів на різних етапах становлення української державності. В умовах модернізації освіти України посилюється інтерес до історичного аспекту суспільного зростання, динаміки явищ виховання, навчання, підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації вихователів, учителів та педагогів, оскільки це виступає впливовим чинником соціального прогресу. Набуває ваги потреба дослідження проблем підвищення кваліфікації учителів в окремих регіонах, історико-педагогічних трансформацій освітніх систем.

Аналіз науково-педагогічної, історико-педагогічної літератури та вивчення досліджень з окремих питань підвищення кваліфікації вчителів засвідчив, що сучасні науковці визначають і певною мірою розкривають сутність проблеми. Класифікація наукових досліджень з історії розвитку, становлення та модернізації освіти розкриє можливості для ґрунтовного дослідження специфіки функціонування й організації педагогічного процесу, їхнього впливу на становлення освіти та впровадження позитивного педагогічного досвіду в практику сучасних закладів освіти.

Проаналізувавши головні аспекти педагогічних досліджень в галузі підвищення кваліфікації вчителів, можна зазначити, що означена проблема є актуальною в сучасних умовах розвитку неперервної освіти та сприятиме формуванню інноваційного дослідницького простору, а також спрямована на підвищення рівня освіченості та удосконалення наукового мислення й рівня роботи педагогічних дослідників.

Історико-педагогічні дослідження в межах певної географічної території мають найбільшу цінність, тому що розкривають динаміку підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в історичній ретроспективі, умови удосконалення професійно-особистісних якостей та специфіку організації процесу підвищення кваліфікації вчителів-предметників, зміст, напрями, особливості управління тощо.

Ключові слова: освіта, учитель, підвищення кваліфікації, неперервна освіта, Україна.

В умовах модернізації освіти України посилюється інтерес до історичного аспекту суспільного зростання, динаміки явищ виховання, навчання, підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації вихователів, учителів та педагогів, оскільки це виступає впливовим чинником соціального прогресу. Набуває ваги потреба дослідження проблем підвищення кваліфікації учителів в окремих регіонах, історико-педагогічних трансформацій освітніх систем.

Державна політика в галузі освіти, проблема вибору освітньої парадигми, узагальнення перспективних напрямів розвитку й векторів модернізації системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні висвітлено в таких основних

*© Цюпак І. М.